

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ У СФЕРІ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

Богдан Падучак,
*науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності АПрН України*

Вступ

Важливим відправним началом патентного права є визнання за патентоволодільцем виключного права на використання запатентованого об'єкта. Права на результати інтелектуальної діяльності, які входять до складу технології, забезпечують їх правоволодільцю легальну монополію на вчинення різних дій (щодо використання результатів їх творчості і розпорядження ними) [1]. З іншої сторони, всі інші особи повинні утримуватись від користування ними без дозволу патентоволодільця.

Таким чином, власник патенту наділений абсолютним правом, а всі інші — зобов'язані утримуватись від порушення його прав.

У той же час, визнання і всіляка охорона патентної монополії не виключають виконання патентним правом і функції захисту суспільних інтересів. Більше того, дотримання розумного балансу інтересів патентоволодільця, з однієї сторони, та інтересів суспільства — з іншої, цілком може розглядатися як інше вихідне начало (принцип) патентного права [2].

Одним із конкретних проявів цього принципу слугує заборона вчинення дій, що спрямовані на обмеження конкуренції. Суміщення

патентної монополії та економічної конкуренції є постійно актуальною темою, оскільки мова йде про співіснування двох полярних явищ.

Теоретичну основу дослідження становлять праці вітчизняних вчених (Гриньова Б.В., Денисюка В.А., Капіци Ю.М.) та зарубіжних науковців (Aust A., Blakeney M., Drexl J., Helleiner G. K., Mansfield E., Sherman J.A.).

Метою даної статті є дослідження положень законодавств Європейського Союзу, США та Японії щодо захисту економічної конкуренції у сфері трансферу технологій, виявлення їх особливостей порівняно з нормами, що містяться в нормативно-правових актах України.

Результати досліджень.

1. Антимонопольне законодавство Європейського Союзу. Особливу увагу для нашого дослідження становлять норми права конкуренції Європейського Союзу щодо договорів у сфері передання технологій.

Договір про заснування Європейського Співтовариства 1957 р. (надалі — Римський договір) забороняє всі договори та узгоджені дії, які можуть впливати на торгівлю між державами-членами і обмежують чи усувають конкуренцію в межах спільного ринку (стаття 81(1)). Зо-

крема, це дії, які фіксують ціни, обмежують або контролюють виробництво, ринки, технічний розвиток чи капіталовкладення, розподіляють ринки та джерела постачання, визначають неоднакові умови щодо рівноцінних угод з іншими партнерами, тощо.

Однак стаття 81(3) Римського договору передбачає декілька винятків із застосування статті 81(1). Так, вимоги статті 81(1) не застосовуються до угод, рішень, картельної практики, які сприяють поліпшенню виробництва та розподілу продукції, спричиняють технічний та економічний прогрес, надаючи при цьому споживачам справедливую частку вигоди, і, які:

- не накладають на підприємства таких обмежень, які не є необхідними для досягнення цих цілей;
- не надають підприємствам можливості усунення конкуренції стосовно значної частини даних продуктів.

З іншого боку, закони у сфері інтелектуальної власності (надалі — ІВ) закріплюють виключні права осіб на використання винаходів, корисних моделей, інших об'єктів права інтелектуальної власності. Особа, яка має виключне право, може як надавати право використання третім особам за договором, так і забороняти незаконне використання об'єктів права ІВ.

Той факт, що право ІВ обумовлює можливість надання виключного права на використання, не означає, що таке право звільняється від дії права конкуренції [3, с. 2]. Статті 81 та 82 Римського договору застосовують і до ліцензійних договорів,

при цьому одне право не виключає іншого¹.

Для з'ясування випадків, які умови договорів підпадають під обмеження статті 81(1) Римського договору, Європейським Співтовариством прийнята значна кількість регламентів щодо “блокових вилучень”, де для певних типів угод наведені умови, яким вони повинні відповідати, щоб не порушувати вимог конкурентного законодавства [4, с. 456].

У наш час ключовим елементом у регулюванні трансферу технологій в ЄС є Регламент Комісії (ЄС) № 772/2004 від 07.04.2004 року про застосування статті 81(3) Римського договору до категорії угод про передачу технологій [5] (надалі — Регламент/Регламент № 772/2004) та Керівні принципи щодо застосування статті 81 Римського договору до категорії угод про передачу технологій (надалі — Керівні принципи) [3]. Зазначений Регламент було прийнято відповідно до фундаментальної реформи у галузі антиконкурентного законодавства зі спрощенням механізму реалізації та зняття “білих” (умови, які, як правило, не обмежують конкуренцію) та “сірих” (умови, які при певних обставинах обмежують конкуренцію) умов договорів, залишивши лише перелік умов, що не припустимі у договорах про передання технологій.

Регламент № 772/2004 поширюється на широке коло прав інтелектуальної власності та договорів про передання технологій. Зокрема, це (1) угоди з ліцензування патентів; (2) угоди про ліцензування ноу-хау; (3) угоди про ліцензування авторського права на програмне забез-

¹ See e.g. Joined Cases 56/64 and 58/64, Consten and Grundig, 166, ECR 429.

печення; (4) змішані угоди про ліцензування патенту, ноу-хау або авторського права на програмне забезпечення; (5) угоди про уступку патентів, ноу-хау, авторського права на програмне забезпечення або їх комбінації. При цьому поняття “патент” включає патенти, заявки на патенти, корисні моделі, заявки на реєстрацію корисних моделей, промислові зразки, топографії напівпровідникової продукції, сертифікати про надання додаткового захисту лікарським засобам та іншій продукції, для якої такі сертифікати додаткового захисту можуть бути отримані, та сертифікати на сорти рослин (ст. 1(h) Регламенту).

Порівняно з вимогами раніше діючих регламентів нові правила визначили чітку різницю стосовно ліцензійних угод між конкурентами (“горизонтальні” ліцензійні угоди) і неконкурентами (“вертикальні” ліцензійні угоди) та встановили різні вимоги щодо договорів у першому та другому випадках. Так, заборона обмеження конкуренції відповідно до статті 81(1) Римського договору не застосовується, якщо сукупна частка ринку сторін ліцензійного договору — конкурентів — не перевищує 20% ринку, а неконкурентів — 30% (стаття 3 Регламенту).

При наявності у договорах певних обмежувальних умов, перелік яких у Регламенті визначено окремо для компаній конкурентів та неконкурентів (чорний список істотних обмежень), у юридичних осіб відсутня можливість не застосовувати вимоги статті 81(1) Римського договору.

Так, для конкуруючих компаній звільнення від застосування вимог статті 81(1) Римського договору не

надається, якщо у договорі про передавання технологій є умови щодо:

- обмеження можливості визначати ціни при продажу продукції третім сторонам;
- обмеження обсягів виробництва, за виключенням обмежень щодо обсягів виробництва договірної продукції, покладених на ліцензіата або лише на одного з ліцензіатів за угодою, що не є взаємною;
- розподіл ринків або клієнтів за певними винятками, зокрема у випадку обов’язку ліцензіата здійснювати виробництво із застосуванням технології лише у межах однієї або декількох технічних сфер або одного чи декількох товарних ринків тощо;
- обмеження можливостей ліцензіата використовувати свою власну технологію або обмеження можливостей будь-якої зі сторін угоди здійснювати діяльність, за виключенням тих випадків, коли це останнє обмеження є невід’ємною умовою для запобігання розкриттю ліцензованого ноу-хау третім сторонам².

Для неконкуруючих підприємств “блокові вилучення” не надаються, якщо договір про трансфер технологій містить умови щодо:

- обмеження можливості сторони визначати свої ціни при продажу продукції третім сторонам без шкоди для можливості встановлювати максимальну або рекомендовану ціну продажу, за умови, що не відбувається встановлення фіксованої ціни продажу або мінімальної ціни продажу внаслідок тиску або надання стимулів будь-якою із сторін;

² Стаття 4(1) Регламенту № 772/2004.

- обмеження території або кола клієнтів, на якій чи яким ліцензіат може здійснювати пасивний продаж договірної продукції, за певними винятками, що включають обмеження пасивних продажів у межах виключної території або виключній групі клієнтів, які були застережені для ліцензіата; обмеження продажів кінцевим користувачам ліцензіатом, який працює на оптовому рівні торгівлі, тощо;
- обмеження активних або пасивних продажів кінцевим користувачам ліцензіатами, що є членами системи вибіркового розподілу та діють на рівні перепродажу, без шкоди для можливості заборони члену системи діяти поза межами неавторизованого місця заснування³.

Зазначені істотні обмеження ґрунтуються на припущенні, що вони “майже завжди є антиконкурентними” (п. 74 Керівних принципів). Вони тісно переплітаються з концепцією антиконкурентних обмежень “per se”, яка має місце в законодавстві США [6].

Комісія також створила короткий список prima facie виключних обмежень, які, на відміну від істотних обмежень, є нікчемними лише самі собою; їх наявність не матиме наслідком недійсності договору в цілому. Існує три основні виключні обмеження: (1) зобов’язання ліцензіата надати виключну ліцензію ліцензіару або третій стороні, визначеній ліцензіаром, щодо прав на свої власні подільні покращення ліцензованої технології або на свої власні нові засоби її застосування; (2) зобов’язання уступити повністю

або частково ліцензіару або третій стороні, визначеній ліцензіаром, права на свої власні подільні покращення ліцензованої технології або на свої власні нові засоби її застосування; (3) зобов’язання не оспорювати чинність прав ІВ, якими ліцензіар володіє на спільному ринку, без шкоди для можливості передбачити припинення дії угоди про передання технології, у разі коли ліцензіар оспорує чинність одного або декількох ліцензованих прав ІВ.

2. Антимонопольне законодавство Сполучених Штатів Америки. Основними актами антитрестового законодавства США є закон Шермана, закон Клейтона та закон про Федеральну торгову комісію.

Наріжним каменем антитрестового законодавства Сполучених Штатів Америки є закон Шермана, який був прийнятий в 1890 році. Він забороняє (а) угоди, об’єднання і таємну змову щодо обмеження торгівлі та (б) монополізацію і спроби таємної змови про монополізацію. Особи, які беруть участь у таких угодах, несуть покарання у вигляді штрафу або тюремного ув’язнення на строк не більше одного року, або обидва покарання за рішенням суду [7, с. 706].

У процесі юридичної інтерпретації і застосування принципів звичаєвого права не будь-яке обмеження визнавалось порушенням закону, а лише необґрунтоване обмеження торгівлі, особливо якщо при цьому був намір досягти монопольного права на ринку [8]. “Правило мотивування” при цьому не застосовується у випадках явного намагання обмеження цінової конкуренції. В сучасних умовах зазвичай у судовій інтерпретації закону Шермана щодо

³ Стаття 4(2) Регламенту № 772/2004.

питань, які стосуються часток ринку і влади над ним, виходять з того, що будь-яке обмеження є порушенням [9].

З метою уточнення деяких положень закону Шермана у 1914 році прийняли закон Клейтона та закон про Федеральну торгову комісію.

Так, закон Клейтона охоплює антиконкурентну практику в її зародженні шляхом закріплення певних видів поведінки, які не суперечать інтересам конкурентного ринку. Зокрема, законом забороняється:

- цінова дискримінація між різними покупцями, якщо така дискримінація суттєво зменшує конкуренцію або має на меті створити монополію в будь-якій сфері торгівлі;
- продаж за умови, що покупець чи орендар не співпрацюватиме з конкурентами продавця чи орендодавця (“виключні операції”), або що покупець також придбаває іншу продукцію (“нав’язування умов”), але тільки тоді, коли такі дії суттєво зменшують конкуренцію;
- злиття та поглинання, результат яких може суттєво зменшити конкуренцію;
- поєднувати посаду директора або члена керівного органу в двох чи більше конкуруючих корпораціях.

Законом про Федеральну торгову комісію 1914 року був створений однойменний орган, на який була покладена відповідальність за втілення вжиття антитрестових законів та який наділений повноваженням розслідувати нечесні конкурентні дії за власною ініціативою або за вимогою компаній, яким завдано шкоди.

Важливим документом щодо антиконкурентних дій у сфері інтелек-

туальної діяльності є Антитрестове керівництво з ліцензування інтелектуальної власності [10] (надалі — Антитрестове керівництво / Керівництво). Його дія поширюється на ІВ, яка охороняється патентом, авторським правом, законодавством про секрети виробництва та ноу-хау, і не поширюється на товарні знаки. Для цілей антитрестового аналізу ІВ розглядається з тієї ж позиції, що і будь-яка інша власність (хоча і визнається її специфіка) [11, с. 132]. Зазначається, що ІВ не створює ринкової влади в розумінні антитрестового законодавства, а ліцензування об’єктів права ІВ в цілому сприяє конкуренції.

Антитрестове керівництво прямо схвалює використання ліцензій, перекресних ліцензій та інших угод щодо передання інтелектуальної власності з іншими “додатковими факторами”, якими є зокрема виробничі і дистриб’юторські засоби, робоча сила тощо. Однак чітко зазначається, що механізм ліцензування не може функціонувати, порушуючи антитрестові закони, якщо ліцензійна угода містить необґрунтовані обмеження, які негативно впливають на конкуренцію на *ринку товарів, ринку технологій та ринку інновацій (науково-дослідних розробок)*.

Агентствами визначені так звані антитрестові “зони безпеки” для сприяння інноваціям. Вони заявляють, що за відсутності надзвичайних обставин, уряд не буде виступати проти обмежень в ліцензійних угодах, якщо ліцензіар і ліцензіат спільно володіють не більше ніж 20% відповідного ринку, на якому діють ці обмеження. Однак ці “зони безпеки”, тобто зони невторчання агентств, не поширюються на угоди про передання прав інтелекту-

альної власності, які підпадають під процедуру злиття компаній.

Антитрестовим керівництвом визначено ряд обмежень, які не вважаються порушенням антиконкурентного законодавства. Так, обмеження щодо сфери застосування, території та деякі інші можуть сприяти конкуренції, надаючи ліцензиару можливість використовувати свої права інтелектуальної власності найбільш ефективно та результативно (ст. 2.3 Керівництва).

Переважна кількість випадків впливу ліцензійних договорів на конкуренцію визначається відповідно до правила розумного підходу (надалі — норма “rule of reason”): чи матимуть ліцензійні угоди антиконкурентні наслідки, а якщо матимуть, то чи є обмеження розумно необхідними для досягнення конкурентних переваг, які перевищують ці антиконкурентні наслідки.

У Керівництві перераховуються також обмеження, які визнані судами як завідомо і однозначно незаконними (надалі — норма “per se”): відкрите фіксування цін, обмеження обсягів, розподіл ринків між горизонтальними конкурентами, деякі види бойкоту, підтримка цін перепродажу [11, с. 135].

3. Антимонопольне законодавство Японії. Досить детально питання обмежувальних умов у договорах у сфері передання технологій врегульовано в антимонопольному законодавстві Японії. Зокрема, Закон “Про заборону приватної монополії та підтримку справедливої торгівлі” 1947 р. [12] (надалі — Антимонопольний закон) передбачає, що умови договорів про передання патентів або ліцензійних договорів не можуть виходити за межі здійснення патентних прав (стаття 21).

З метою роз’яснення цієї вимоги Антимонопольного закону Комісія з питань добросовісної торгівлі в другій половині XX століття прийняла чотири редакції Рекомендації для договорів міжнародного передання технологій [13]. На початку XXI століття в Японії відбулася реформа у сфері інтелектуальної власності. Беручи до уваги всі зміни, що відбулися у законодавстві Японії і призвели до лібералізації права інтелектуальної власності, Комісія з питань добросовісної торгівлі у 2007 році видала нові Рекомендації щодо використання прав ІВ відповідно до вимог Антимонопольного закону [14] (надалі — Рекомендації 2007).

Порівняно з попередніми редакціями, Рекомендації 2007 поширюють свою дію не лише на технології, які охороняються патентним правом чи ноу-хау, а й на об’єкти права інтелектуальної власності, що охороняються згідно із Законами “Про авторські права”, “Про корисні моделі”, “Про промислові зразки”, “Про компонування (топографію) інтегральних мікросхем” та “Про сорти рослин”. Певна категорія обмежень відтепер матиме найменші негативні наслідки для тих підприємств, сукупна вартість продукції яких на ринку складає не більше 20% [15].

Відповідно до вимог Антимонопольного закону запроваджено більш гнучкий та економічний підхід, і зменшено категоріальну класифікацію обмежень [6, С. 211].

У Рекомендаціях 2007 обмежувальні умови поділено на такі чотири групи:

- (1) умови, які забороняють використовувати технологію;
- (2) умови, які обмежують сферу застосування технології;
- (3) обмеження, які встановлюють

певні умови використання технологією;

(4) умови, які накладають інші обмеження⁴.

Утім, залишається поділ обмежувальних умов на ті, що складають “білий”, “сірий” та “чорний” списки. Порівняно з рекомендаціями, що були прийняті у 1967 та 1989 рр. і містили відповідно дев’ять та шість обмежувальних умов, що в принципі відносяться до недобросовісної торгової практики, “чорний список” Рекомендації 2007 складається лише з одного обмеження [16]. Так, до недобросовісної торгової практики призводить обмеження можливості ліцензіата встановлювати ціни продажу або перепродажу запатентованих (ліцензійних) товарів (стаття 4(3) розділу 4).

До обмежень, які за певних обставин можна віднести до недобросовісної торгової практики (“сірий список”), належать, зокрема, обов’язок використовувати зазначену ліцензіатом торговельну марку для запатентованих (ліцензійних) товарів; обов’язок придбавати сировину, деталі тощо у ліцензіара або у визначеної ним особи; обов’язок ліцензіата не виготовляти та не продавати продукцію, що є конкурентною, або не застосовувати конкурентну технологію; виплачувати роялті у розмірі, що визначається стосовно іншої продукції чи послуг, ніж запатентованої (ліцензійної); отримувати в додаток до ліцензійного договору інші технології, які ліцензіар не бажає ліцензувати; обов’язок ліцензіата передавати ліцензіару чи особі, яка ним визначена, права на патент або надавати виключну ліцензію на удосконалення, що зроблені ліцензіатом.

У Рекомендаціях 2007 значну увагу приділено розгляду обмежень, які в принципі не відносяться до недобросовісної торгової практики (“білий список”). Серед них можна виділити такі: надання ліцензії на певний період часу; надання окремих ліцензій на виготовлення, використання, продаж виробів і т.д.; територіальні обмеження використання ліцензії; встановлення мінімальних обсягів виробництва продукції; заборона здійснювати експорт продукції або обмеження території, куди може здійснюватись експорт; обмеження кола юридичних осіб, яким може видаватися субліцензія; право ліцензіара розірвати договір, якщо ліцензіат оспорує дійсність патенту; обов’язок не розголошувати конфіденційну інформацію щодо ноу-хау як протягом усього строку дії договору, так і після його закінчення; обов’язок ліцензіара прикласти всіх необхідних зусиль для використання ліцензійної технології.

У цілому, в антимонопольному законодавстві Японії у сфері інтелектуальної власності спостерігається тенденція щодо зменшення кількості обмежувальних умов, які заборонено включати в договори щодо передання технологій, за рахунок розширення списку умов, які в принципі не порушують норм антимонопольного законодавства, та умов, що при певних обставинах можна віднести до недобросовісної торгової практики [17, с. 323-326].

4. Антимонопольне законодавство України. Сучасний підхід до регламентації питання конкуренції у договорах, що укладаються між підприємствами в Україні, був запо-

⁴ Стаття 2 (2) частини 1 Рекомендації 2007.

чаткований з прийняттям у 1992 році Закону України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” та більш повно з прийняттям у 2004 році Закону України “Про захист економічної конкуренції”.

Так, згідно з частиною 4 статті 6 Закону “Про захист економічної конкуренції” забороняється вчиняти антиконкурентні узгоджені дії (встановлення цін або інших умов придбання чи реалізації товарів; обмеження виробництва, ринків товарів, інвестицій; розподіл ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками; усунення з ринку або обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб’єктів господарювання, покупців, продавців та ін.

Щодо узгоджених дій у сфері охорони ІВ стаття 9 Закону “Про захист економічної конкуренції” визначає лише загальні принципи. Так, обмеження щодо узгоджених дій, які закріплені в статті 6, не поширюється на угоди про передання прав ІВ або про використання об’єкта права ІВ у тій частині, в якій вони обмежують у здійсненні господарської діяльності сторону угоди, якій передається право, якщо ці обмеження не виходять за рамки законних прав суб’єкта права інтелектуальної власності. Вважається, що не виходять за межі прав обмеження стосовно обсягу прав, які передаються, строку та території дії дозволу на використання об’єкта права інтелектуальної власності, а також виду діяльності, сфери використання та мінімального обсягу виробництва.

Щодо договорів у сфері трансферу технологій, то вперше питання захисту економічної конкуренції було вирішене щодо договору комерційної концесії у новому Цивільному кодексі України.

Так, у ч. 1 ст. 1122 ЦК України зазначені такі особливі умови, які можуть бути передбачені у договорах комерційної концесії: (1) обов’язок правоволодільця не надавати іншим особам аналогічні комплекси прав для їх використання на закріпленій за користувачем території або утримуватися від власної аналогічної діяльності на цій території; (2) обов’язок користувача не конкурувати з правоволодільцем на території, на яку поширюється чинність договору, щодо підприємницької діяльності, яку здійснює користувач з використанням наданих правоволодільцем прав; (3) обов’язок користувача не одержувати аналогічні права від конкурентів (потенційних конкурентів) правоволодільця; (4) обов’язок користувача погоджувати з правоволодільцем місце розташування приміщень для продажу товарів (виконання робіт, надання послуг), передбачених договором, а також їх внутрішнє і зовнішнє оформлення. Ці умови мають насамперед забезпечити відсутність конкуренції між сторонами цього договору.

Умови ж частин 2 і 3 статті 1122 ЦК України спрямовані на те, щоб не допустити розподілу і монополізації ринків збуту. Так, умова договору концесії, за якою правоволодільць отримує право визначати ціну товару (робіт, послуг), що реалізуються користувачем, або встановлювати для неї верхню чи нижню межу, є нікчемною. Також нікчемною є умова, за якою користувач

має право обмежити коло своїх споживачів (замовників), надаючи послуги лише певним їх категоріям або лише тим споживачам (засновникам), які перебувають або проживають на певній території, вказаній у договорі комерційної концесії. У протилежному разі споживачі були б обмежені в своїх правах вибору щодо як видового, так і цінового асортименту товарів (послуг) [17].

Вагомим досягненням стало закріплення в Законі України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” положень, які містять заборону на включення до угод із трансферу технологій обмежувальних умов. Так, не допускається укладення договорів про трансфер технологій, які передбачають:

- здійснення виплат, що значно перевищують ціну технології та її складових;
- встановлення зобов'язань щодо придбання в особи, яка передає технологію, сировини, напівфабрикатів, обладнання та його комплектуючих, що не застосовуються під час виробництва відповідної продукції;
- встановлення зобов'язань щодо переважного продажу продукції, виготовленої із застосуванням технології, покупцям, визначеним особою, яка передає цю технологію, та використання визначеного нею персоналу;
- право особи, яка передає технологію, визначати ціну продажу або реекспорту продукції, виготовленої із застосуванням цієї технології;
- встановлення необґрунтованих обмежень обсягу виробництва продукції;
- встановлення обмежень, які су-

перечать законодавству, стосовно використання майнових прав на технології та їх складові;

- заборону використання аналогічних або більш досконалих технологій та їх складових;
- заборону або обмеження експорту продукції, виготовленої із застосуванням технології;
- встановлення зобов'язань щодо використання запатентованого об'єкта права ІВ, який не використовується у процесі застосування технологій.

Закріплення в Законі про трансфер технологій переліку обмежувальних умов, що не повинні включатися в договори про передання технологій, в цілому відповідає принципам, які закріплені в законодавствах зазначених вище країн щодо права конкуренції та права інтелектуальної власності.

На підставі вище викладеного можна зробити наступні висновки.

- 1) Монополія патентоволоділця обмежується шляхом закріплення в нормативно-правових актах різноманітних винятків. Так, вони можуть міститися як в патентному законодавстві, так і в антимонопольному. В деяких випадках приймаються спеціальні законодавчі акти, які забороняють передбачати в договорах щодо трансферу технологій певні обмежувальні умови.
- 2) Закріплення в Законі про трансфер технологій обмежувальних умов, тобто умов, які заборонено включати в договори про передання технологій, у цілому відповідає антимонопольній доктрині, яка склалася та існує в розвинених державах світу.
- 3) Враховуючи позитивний досвід державних органів іноземних

країн, завданням яких є захист економічної конкуренції, вбачаємо доцільним прийняття Антимонопольним комітетом України спеціального акта, що стосувався би вимог щодо договорів з трансферу технологій (наприклад, Типових вимог щодо узгоджених дій у сфері укладення договорів з трансферу технологій). Повноваження на прийняття до-

кументів такого характеру цим органом передбачені статтею 11 Закону України “Про захист економічної конкуренції”.

- 4) При цьому доцільно закріпити обмеження окремо як для підприємств конкурентів, так і для неконкуруючих підприємств залежно від частки їх присутності на ринку.◆

Список використаних джерел:

1. *Гражданское право: в 4-х т. Том 2: Вещное право. Наследственное право. Исключительные права. Личные неимущественные права: учеб. для студентов вузов / Зенин И.А. и др.; отв. ред. Е.А. Суханов. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Волтерс Клувер, 2005. — 496 с.*
2. *Гражданское право: учеб.: в 3-х т. Т.3. — 4-е изд., перераб. и доп. / под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого. — М.: Изд-во Проспект, 2007. — 784 с.*
3. *Commission Notice — Guidelines on the application of Article 81 of Treaty to technology transfer agreements (2004/ C 101/02) // Official Journal C 101. — 27/04/2004. — P. 2-42.*
4. *Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / Капіца Ю.М., Ступак С.К., Воробйов В.П. та ін.; за ред. Ю.М. Капіци. — К.: Видавничий Дім “Слово”, 2006. — 1104 с.*
5. *Commission Regulation (EC) N 772/2004 of 7 April 2004 on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of technology transfer agreements // Official Journal L 123. — 07/04/2004. — P. 0011-0017.*
6. *Drexl Josef. Research Handbook on Intellectual Property and Competition Law / Drexl Josef. — Cheltenham, UK — Northampton, MA, USA. — 2008. — 490 p.*
7. *Макконнелл К.Р. Экономика: принципы, проблемы и политика / К. Макконнелл, С. Брю — Пер. с 14-го англ. изд. — М.: ИНФРА-М, 2003. — XXXVI. — 972 с.*
8. *Obiter dicta of Standard Oil Co. v. U.S., 221 U.S. 1; U.S. v. American Tobacco Co., 221 U.S. 106, обидва прийняті в 1911 році / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://caselaw.lp.findlaw.com/cgi-bin/getcase.pl?court=us&vol=221&invol=106>. — Назва з екрану.*
9. *U.S. v. Aluminum Co. of America, 148 F.2d416 (1945); U.S. v. American Tobacco Co., U.S. 328 U.S. 781 (1946) / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=328&invol=781>. — Назва з екрану.*
10. *The Federal Antitrust Guidelines for the Licensing of Intellectual Property: Origins and Applications / [American Bar Association]. — Second edition. — Printed in U.S.A., 2002. — 146 p.*
11. *Дахно И.И. Патентование и лицензирование: Учеб. пособие / Дахно И.И. — К.: МАУП, 2004. — 216 с.*

12. *Japan Fair Trade Commission. Act Concerning Prohibition of Private Monopolization and Maintenance of Fair Trade of 1954* / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.jftc.go.jp/e-page/legislation/index.html>. — Назва з екрану.
13. *Yutaka W. Recent developments in Japan's intellectual property industry / Wada Yutaka // World Patent Information. — 2005. — № 27. — P. 31-35.*
14. *Japan Fair Trade Commission. Guidelines for the Use of Intellectual Property under the Antimonopoly Act of 2007* / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.jftc.go.jp/e-page/legislation/index.html>. — Назва з екрану.
15. *Kei Amemiya. Japan Fair Trade Commission Publishes Draft Guidelines Concerning Use of Intellectual Property / Amemiya Kei. — [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.mofo.com/international/JP_en/news/12424.html. — Назва з екрану.*
16. *Harris Stephen. IP and Competition Law Developments in Japan / Stephen Harris. — [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ftc.gov/opp/intellect/020523harris.pdf>. — Назва з екрану.*
17. *Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2-х ч. / За загальною редакцією Я.М. Шевченко. — К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2004. — Ч. 2. — 2004. — 896 с.*

ЦІКАВО ЗНАТИ

ЦІНА МИСТЕЦТВА

Бронзова скульптура швейцарського скульптора Альберто Джакометті "Крокуюча людина I" побила всі рекорди вартості і стала найдорожчим твором мистецтва, що коли-небудь був проданий на торгах. Її вартість становить тепер 65 млн фунтів стерлінгів (більше \$ 104 млн).

Скульптура Крокуюча людина I була продана 03.02.2010 р. на аукціоні Sotheby's у Лондоні. Кінцева ціна лота майже в шість разів перевищила свою оціночну вартість, яка складала 12-18 млн фунтів.

Швейцарський скульптор А. Джакометті вважається одним із найбільш геніальних художників ХХ століття, а "Крокуюча людина I" — одна з його найбільш відомих робіт. Скульптура була виконана у 1961 р. в людський зріст — 183 см.

В оригінальному вигляді робота з'явилася на аукціоні вперше за 20 років. Виставив твір А. Джакометті на торги німецький банк Dresdner Bank AG, який придбав її у 1980 році для корпоративної колекції.

За матеріалами сайтів:

*<http://korrespondent.net/showbiz/cinema/1043176>
<http://www.sothebys.com/app/live/event/EventResultsLanding.jsp>*